

FELEDY BALÁZS

Magyar Plakát

Vörösmarty Magda, több mint egy évvel ezelőtt, átsétálva az Erzsébet hídon meglátta, hogy a Budapest Galériában jeles, klasszikus francia mesterek plakátkiállítása látható, alkalmazott grafikusoké tehát. S eszébe ötlött: milyen remek volna egy magyar „csapatnak” is hasonló kiállítást rendeznie. A tervet tett követte, összeállított egy névsort, megtisztelt azzal, hogy bizalmába avatott, töprengtünk a művészekről, a lehetséges helyszínekről.

A vezérelv persze az volt, hogy ez a kiállítás visszapillantás legyen, netán a hatvanas, hetvenes, nyolcvanas évek plakátművészetére (mint kiderült a kiállítás legrégebbi műve – legalábbis ahogy én láttam – Zelenák Crescencia 1958-as könyvheti plakátja!). Kissé már előrevetítve egy véleményt, hangsúllyal mondom: emlékezzünk vissza arra a korszakra, amikor még volt plakát.

Én meglehetősen szkepszissel, de udvariasan és segítőkészen soroltam a lehetséges kiállító helyeket, de Magda szívós volt, és kitartó, és lám Zsigmond Attila igazgató úr és a Budapest Galéria jóvoltából itt vagyunk a Lajos utcai néhai söröző házban, sőt annak minden termében! Egy olyan helyen ráadásul, ahol mostanság jellemzően a kortárs magyar művészeti progresszió van jelen. De most egy immár klasszikus plakátanyag, amely amúgy maga a művészi progresszió.

Ez a kiállítás valóban igazi retró bemutató. Divatja van ma ennek. Zenében, irodalomban. Ehhez csatlakozik e kiállítás, azzal a különbséggel, hogy ami itt látható, az bizony már nincs... Nem figyelték meg? Ma a plakát szót sem használják. Információhordozó, esetleg poszter, gigantposzter, hirdetés, projekt, kommunikáció (s tetszés szerint folytatható) van helyette. De ma már nem reklámszakemberek dolgoznak, hanem kommunikációs menedzserek.

Igaz. Hogy nincs plakát, keressük ennek genezisét. Eredetileg ez a kifejezés falraaszt jelentett. Hát hol van ma ilyesmire alkalmas fal? Persze az egész közeg átalakult, mint ahogy az egész társadalom. Szebben mondva: államtalanítás bonyolódott le, csúnyábban: privatizáció. Megváltozott a megbízók, megrendelők köre, hozzáállása, pénze, technikája.

Ömlik ránk a reklám, az információ, de abból (nagyreszt) kimarad a művészi kreativitás. A most itt látható művek ráirányíthatják figyelmünket arra, hogy milyen igénnyel, elevenséggel, kreativitással és tálentommal lehetett mindezt csinálni, aminek ma nyoma sincs.

Elhangzott a Budapest Galéria Lajos utcai kiállításának megnyitóján, 2008. május 16-án.

Az itt látható kb. száz plakátból a legtöbb a filmplakát. Vannak kiállítók, akik csak ilyen munkáikat mutatják be. Tudjuk: nagy megrendelő volt a MOKÉP. Szovjet filmre is be kellett vinni (csábítani) a dolgozót, de persze másra is. S ezek immár szinte klasszikus filmek, melyek plakátjai emlékidézők: *Woyzeck*, *Szamurajúbhűség*, *Furcsa pár*; *Anna Karenina*, *Sacco és Vanzetti*, *Menekülés* (Bulgakov regényéből), *Fényes szelek*, *Csúfak és gonoszak*, *Kallódó emberek*, *Foglalkozása riportert*, *Jelenetek egy házasságból*, *Derszu Uzala...* E területen mérhetjük le talán legszembetűnőbben a szemléletváltást. A mai filmplakát – ha van – jellegtelen, patentekre épül, amerikai mintákat követ. Grafikus feladat szinte nincs is vele, s inkább információközlő, mint plakát.

E kiállításon bemutatott plakátoknál kiemelt jelentősége van a kulturális plakátoknak. Kitűnő színházi plakátokat, igényes múzeumi, kiállítási és koncertplakátokat látunk. S persze itt vannak a kereskedelmi plakátok, mutatják ennek, az akkor felívelő területnek a növekvő fontosságát. S látható egy sportplakát is.

Ebben a korszakban már csökken a politikai plakát szerepe, és természetesen kényes a téma, hogy ki mit is adott be erre a kiállításra. Pici mosollyal ajkunkon nézzük az amúgy találóan fogalmazott nőnap, anyáknapi, gyermekévi, május 1-jei plakátokat, eljutva a rendszerváltás legendás plakátjáig.

E munkák vizuális arculatán a legszembetűnőbb a rajz, a rajzi formálás, a festés erős alapja, a változatos, jól alkalmazott tipográfia, az ötletes fotóalkalmazás (montázsok alkalmazása), sajátos játékosság, gegek jelenléte, ahol a téma engedi: a humor érzékeltetése, a színek (nyomdatechnika által természetesen determinált) sokirányú felhasználása. De mindenek előtt: a rajz, a festés! Kicsit nagyképűen úgy fogalmazok (tudós dolgozat címe is lehetne): a manualitás artisztikuma!

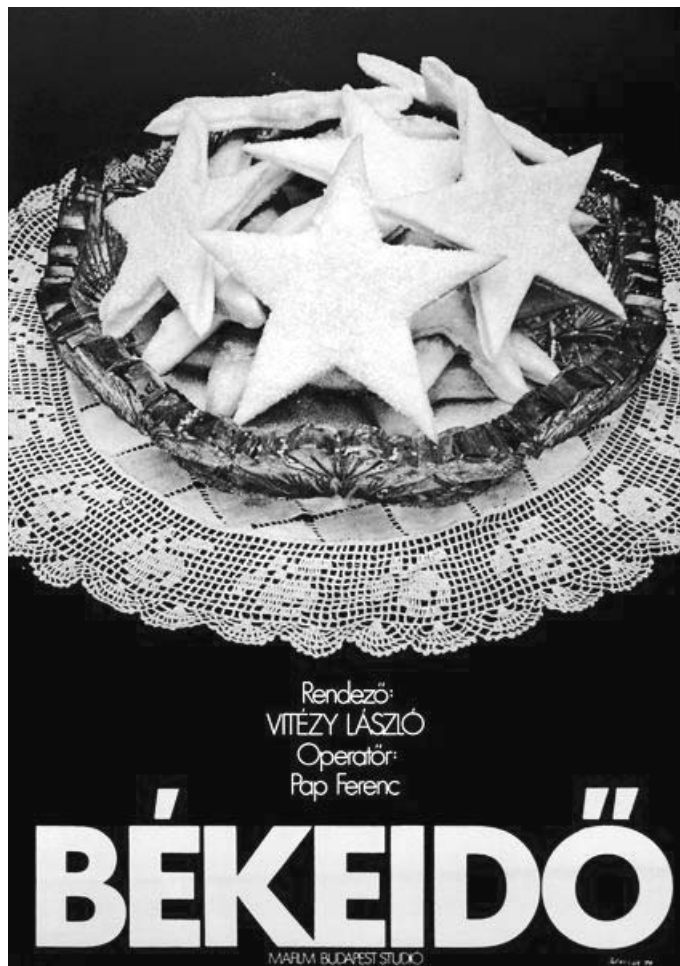
A kiállítás kurátora huszonegy művészt hívott meg, minden generáció képviselve van a jelzett időszakból, a '20-as, '30-as, '40-es, '50-es évek szülöttjei között. Mint minden ilyen kiállításon: természetesen itt is vannak hiányzók (fontos hiányzók!), de ez kikerülhetetlen. Magdának és segítőinek – ezúton is köszönet Bakos Istvánnak és Benczúr Gyulának – így ökonomikusan sikerült berendezni a tereket. Ez tehát nem egy „lexikonkiállítás”, hanem egy kort felvillantó, a szervező ízlését természetesen tükröző, egy kort megidéző atmoszferikus bemutató.

És sok plakát meglepetés. Legalábbis én eddig nem találkoztam mindegyik művel. Netán tervek maradtak, de most, kiállítási körülmények között jó velük találkozni, szembesülni. Jó látni itt Wigner Judit és Révész Antal variabilitását, Oláh György humorát, Vörösmarty Magda feminizmusát, Sára Ernő eleganciáját, Orosz István plaszticitását, Bakos István dinamikáját, Kulinyi István festőiségét, Szilvásy Nándor szuggesztivitását, Darvas Árpád rajzosságát, Balogh István lendületét. És jó látni Benczur Gyula iróniáját, Kádár Katalin színességét, Zelenák Crescencia összefogottságát, Töreky Ferenc művességét, Kovács Vilmos elevenségét, Szyksznian Wanda emocionalitását, Molnár Kálmán fekete-fehér színességét, Gyárfás Gábor ötletgazdagságát, Vertel Bea frissességét, Árendás József villódzó szemléletét. S egy nevet még hadd említsek meg. Szerintem mindannyian örülünk a Kass-plakátnak, hogy így ő is itt van Gyárfás Gábor munkája által.

S ha már a nevek, nagy mesterek, ejtsük ki végül legalább emlékidézőként – az itt kiállítók többségének mestere – Konecsni György nevét, aki idén januárban lett volna százéves. Ha már az ő munkáit csak (?) szülővárosában Kiskunmajsán lehetett ez alkalomból látni, legalább hajtsuk meg fejünket emléke, nagysága előtt.

Ennek a kiállításnak sok értéke van. Az is, hogy találkoznak a művek, s tán még inkább az is: találkoznak a művészek. Utoljára Töreky Ferenc tavalyi, 85. születésnapján volt ilyen jeles szakmai találkozás, de ott azonban – az esemény „sajátosságai” miatt – plakátok nem voltak...

Kell az ilyesfajta emlékezés. A plakátok kulturális emlékezetünk részei immár. Amit itt látunk, az fontos része a nemzet művészeti értékeinek. Szerves része. S így egyre jobban érezzük, hogy a plakát műtárgy. Aktualitásból az időtlenség, az egyetemesség tartományába emelkedik!

Benczur Gyula munkája